

Özge
Yıldız

MilliDüşünceMerkezi

Kurtuluş - sinema mı, siyasi bir anlatı mı?

Özge Yıldız

2026 yılında vizyona giren "Kurtuluş" filmi, yönetmen Emin Alper imzasını taşıyan ve Türkiye'nin doğusunda geçen bir toprak çatışmasını anlatan dramatik bir yapım olarak dikkat çekiyor. Filmde, yıllar önce köylerinden ayrılan bir aşiretin geri dönmesiyle başlayan ve bölgedeki başka bir aşiretle iktidar ve toprak mücadelesine dönüşen gerilim merkezde yer alıyor. Hikâye özellikle Batman ve Mardin çevresinde geçen bir güç savaşını anlatırken, iki farklı aşiret arasındaki çatışma üzerinden bölgesel kimlik, güç ve "kurtuluş" kavramını sorguluyor."

Tarihî Perspektif: Gerçek Kurtuluş Ne Demek?

Türkiye'de "kurtuluş" kelimesi çok önemli bir tarihî anlam taşır. Çünkü bu kavram, doğrudan Turkish War of Independence ile ilişkilidir. O dönem Anadolu işgal altındayken, herkes tek bir kimlik altında birleşmişti: Türk milleti.

O mücadelede Türk, Kürt, Çerkes, Laz diye ayırım yapılmadı. Ortak payda vatan savunmasıydı. Mustafa Kemal Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet'in temel fikri de buydu. Etnik kimlikler üzerinden değil, kültür birliği üzerinden bir ulus oluşturmak.

"Kurtuluş" filminde bu tarihî birlik duygusunun neredeyse tersine çevrildiğini görüyoruz. Film, Anadolu'nun doğusunu sürekli bir iç çatışma alanı gibi gösteriyor. Elbette bölgede tarih boyunca gerilimler yaşanmıştı fakat mesele şu, sinema çoğu zaman gerçeği anlatmak yerine belirli bir ideolojik çerçeve kurar. Bu filmde de Anadolu'nun hikâyesi, büyük ölçüde "sürekli çatışma, baskı ve etnik gerilim" üzerinden anlatılıyor. Bu anlatım, Türkiye'nin yüz yıllık modernleşme hikâyesini büyük ölçüde görmezden geliyor.

Kimlik ve Anlatı Meselesi

Türkiye'de son yıllarda bazı filmlerin ortak bir özelliği var. "Kürt Meselesi"ni dramatik bir merkez olarak kullanmak. Bu bazen gerçek bir sosyal sorunu anlatmak için yapılır, ancak bazen de mesele tek boyutlu bir propaganda hâline getirilebilir. Filmde de bu risk açıkça görülüyor.

Filmde anlatılan aşiret çatışması, izleyiciye şu algıyı bırakıyor. Türkiye'nin doğusu sürekli olarak devlet dışı güçlerin, aşiretlerin ve etnik gerilimlerin hâkim olduğu bir coğrafyadır. Bu yaklaşım ciddi bir problem barındırır. Çünkü günümüz Türkiye'sinde bölge, üniversiteleri, şehirleri, ticareti ve milyonlarca vatandaşın normal hayat sürdüğü bir yer. Ancak sinema bazen dramatik etki uğruna bu gerçeği görmezden geliyor.

Türkiye'de Kürt kökenli vatandaşlar Türk milletinin doğal ve ayrılmaz bir vatandaşlarıdır. Ancak mesele şu noktada tartışmalı hâle geliyor: Gerçekten bir toplumun hikâyesi mi anlatılıyor, yoksa etnik kimlik üzerinden siyasî bir anlatı mı kuruluyor? Filmdeki anlatı çoğu zaman ikinci yönde ilerliyor.

Bu anlatının bir diğer dikkat çekici boyutu ise dinin filmdeki konumlandırılış biçimi. Emin Alper, hikâyeyi yalnızca etnik kimlik ve güç mücadelesi üzerinden değil, aynı zamanda dinî referanslar üzerinden de şekillendirerek çok katmanlı bir yapı kurmaya çalışıyor. Ancak filmde din, çoğu zaman bireysel bir inanç alanı ya da kültürel bir gerçeklik olarak değil, doğrudan toplum hiyerarşisini belirleyen, otoriteyi meşrulaştıran ve çatışmayı derinleştiren bir araç olarak resmediliyor.

Aşiret düzeni içerisinde dinin, liderlik mekanizmalarıyla iç içe geçtiği, kararların yalnızca dünyevi güç dengeleriyle değil, aynı zamanda “kutsal” referanslarla gerekçelendirildiği görülüyor. Bu durum, karakterlerin davranışlarını daha sert ve mutlak bir zemine oturtuyor. Çünkü dinî referanslarla desteklenen bir otorite, sorgulanabilir olmaktan çıkıp tartışılmaz bir güce dönüşür. Film de tam olarak bu noktada, dinin toplumun yapı içindeki rolünü eleştirel bir yerden ele alıyor.

Ancak burada önemli bir sorun ortaya çıkıyor. Film, dinin bu coğrafyadaki tarihî ve sosyolojik rolünü büyük ölçüde tek bir perspektife indirgeme eğilimi gösteriyor. Oysa Anadolu toplumunda din, yalnızca otorite kuran ya da çatışmayı besleyen bir unsur değil. Aynı zamanda toplumsal dayanışmayı güçlendiren, bireyler arasında ahlâki bir çerçeve oluşturan ve kriz anlarında birleştirici rol oynayan bir yapı da olmuştur. Tarihî olarak bakıldığında, özellikle kırsal bölgelerde din, yalnızca bir güç aracı değil, aynı zamanda sosyal düzeni koruyan, adalet duygusunu besleyen ve toplumun dengesini sağlayan bir referans noktası.

Film bu çok katmanlı gerçekliği büyük ölçüde arka planda bırakarak, dinî daha çok baskı, kontrol ve gerilim ekseninde konumlandırıyor. Bu tercih, dramatik etkiyi artırsa da izleyicide belirli bir algıyı güçlendiriyor. Din, bu coğrafyada çoğunlukla bireyi sınırlayan ve çatışmayı besleyen bir yapı olarak işliyor. Oysa gerçeklik bundan çok daha karmaşık.

Ayrıca dikkat çekici bir diğer nokta, filmde dinin bireysel inançtan ziyade kolektif kimliğin bir parçası olarak sunulması. Karakterler dinî çoğu zaman içsel bir sorgulama alanı olarak değil, ait oldukları grubun bir uzantısı olarak deneyimliyor. Bu da dinî, kişisel bir vicdan meselesi olmaktan çıkarıp, politik ve sosyolojik bir araç hâline getiriyor. Böyle bir anlatı tercihi, filmin genelinde hâkim olan “kimlikler üzerinden kurulan gerilim” yapısını daha da güçlendiriyor.

Sonuç olarak film, din unsurunu hikâyenin merkezine alarak güçlü bir atmosfer kurmayı başarıyor. Ancak bunu yaparken dinin Anadolu’daki çok yönlü rolünü yeterince yansıtmıyor. Bu da eserin genelinde görülen indirgemeci bakış açısının bir başka örneğini oluşturuyor. Tıpkı etnik kimlik meselesinde olduğu gibi, din de filmde çoğunlukla tek bir işlev üzerinden okunuyor: güç, kontrol ve çatışma.

Günümüz Siyasetiyle Bağlantı

Filmi izlerken Türkiye’nin son 30-40 yıllık siyasî tartışmalarını hatırlamamak mümkün değil. Terör, kimlik politikaları, bölge gerilimleri ve uluslararası müdahaleler bu tartışmaların merkezinde yer aldı.

Bugün Türkiye’nin karşı karşıya olduğu en büyük sorunlardan biri şudur. Bazı çevreler Türkiye’yi etnik kimlikler üzerinden çok parçalı bir toplum gibi göstermeye çalışıyor. Oysa gerçek şu ki Türkiye’nin büyük çoğunluğu millî, üniter bir devlet ve ortak bir gelecek fikri etrafında yaşıyor. Film ise bu birlik fikrini pek göstermiyor. Bunun yerine sürekli bir bölünmüşlük atmosferi yaratıyor. Ne yazık ki sinemada bu tür anlatılar yeni değil.

Özellikle Avrupa festivallerinde ödül alan bazı filmler, Türkiye’yi daha çok “sorunlar ülkesi” olarak gösterme eğilimine sahip olabiliyor. Nitekim film Berlin International Film Festival ana yarışmasında Büyük Jüri Ödülü’nü kazanarak uluslararası alanda önemli bir başarı elde etti. Ancak asıl tartışma ödülün kendisinden çok, ödül sonrası yönetmen Emin Alper’in yaptığı konuşmayla başladı. Alper sahnede yaptığı konuşmada Türkiye’deki siyasî atmosferi, ifade özgürlüğü tartışmalarını ve özellikle doğu bölgelerindeki sorunları ima eden ifadeler kullandı. Uluslararası bir festival sahnesinde yapılan bu konuşma Türkiye’de ciddi bir tepki yarattı. Çünkü mesele yalnızca bir yönetmenin kişisel görüşlerini dile getirmesi değildi. Mesele Türkiye’nin karmaşık ve çok katmanlı gerçekliğinin tek taraflı bir anlatıya indirgenmesiydi.

Bir sanatçının kendi ülkesini eleştirmesi elbette mümkün ve demokratik toplumların doğal bir parçası. Ancak bu eleştirinin nerede, nasıl ve hangi bağlamda yapıldığı da en az eleştirinin kendisi kadar önemli. Berlin'deki o sahne, yalnızca bir sinema ödül töreni değildi. Dünya medyasının ve kültür çevrelerinin dikkatle izlediği bir platformdu. Böyle bir sahnede Türkiye'yi yalnızca baskı, gerilim ve sorunlarla anılan bir ülke gibi göstermek, ülkenin gerçekliğini dar bir çerçeveye sıkıştırma riskini barındırır.

Üstelik Türkiye'nin son yüz yılı yalnızca krizlerden ibaret değil. Bu ülke, büyük bir modernleşme sürecinden geçmiş, bölgedeki istikrarsızlıklara rağmen güçlü bir devlet yapısı kurmuş ve farklı kimlikleri yaşatmış millet. Ancak uluslararası festivallerde sıkça görülen bir eğilim, Türkiye'nin bu geniş hikâyesini görmezden gelip yalnızca en karanlık ve en dramatik taraflarını öne çıkarmaktır.

İşte bu nedenle Berlin'deki konuşma Türkiye'de birçok kişi tarafından eleştirildi. Çünkü bazılarına göre o sahnede yapılan sanatçı duyarlılığı değil, Türkiye'nin iç meselelerini uluslararası bir kültürel vitrine tek taraflı bir biçimde taşımaktı. Böyle bir yaklaşım, sanatın eleştirel gücünü kullanmaktan çok, belirli bir politik anlatının parçası hâline gelme riskini taşır.

Bu durum ister istemez şu soruyu yeniden gündeme getiriyor:

Türkiye'yi eleştiren anlatılar neden uluslararası festivallerde bu kadar güçlü bir karşılık buluyor?

Sinema Açısından Artıları

Adil olmak gerekirse film tamamen başarısız bir yapım değil. Bazı yönleri gerçekten güçlü. Atmosfer kurma konusunda oldukça başarılı, oyunculuklar etkileyici. Anadolu'nun sert doğasını iyi yansıtıyor. Gerilim duygusu sürekli yüksek tutuluyor. Özellikle Caner Cindoruk ve Feyyaz Duman gibi oyuncular karakterlere ciddi bir ağırlık katıyor. Kamera kullanımı ve görsel anlatım da oldukça güçlü. Yönetmen, Anadolu'nun dağlık ve kasvetli atmosferini adeta bir karakter gibi kullanıyor.

En Büyük Sorun: Hikâyenin Tek Taraflılığı

Filmin en büyük problemi hikâye karmaşık bir sosyal gerçekliği çok dar bir çerçeveye indiriyor. Türkiye gibi çok katmanlı bir ülkenin hikâyesi, yalnızca aşiret çatışması veya etnik gerilim üzerinden anlatılamaz. Bu yaklaşım hem eksik hem de indirgemeci kalıyor.

Türkiye'nin gerçek hikâyesi çok daha geniştir. Cumhuriyet devrimi, modernleşme, şehirleşme, sanayileşme, demokrasi mücadeleleri... Bu büyük hikâyeye yerine yalnızca karanlık ve çatışmalı bir tablo çizmek, ülkenin gerçekliğini tam yansıtmaz.

Sonuç: Gerçek Kurtuluş Nerede?

"Kurtuluş" filmi güçlü atmosferi ve oyunculuklarıyla dikkat çeken bir yapım. Ancak ideolojik arka planı ve anlatı tercihleri tartışmaya açık. Türkiye'nin hikâyesi yalnızca çatışma değildir. Bu ülke aynı zamanda birlikte yaşamın, bir devlet kurmanın ve büyük zorluklara rağmen ayakta kalmanın hikâyesidir.

Gerçek kurtuluş; bir köydeki aşiret çatışmasından değil, birlikte gelecek fikrinde yatar. Türkiye'nin gücü de tam olarak burada. Ve belki de sinemanın en büyük sorumluluğu şu soruyu sormaktır:

Bir ülkeyi gerçekten anlamak mı istiyoruz, yoksa gerçekleri farklılaştırarak dramatik bir hikâyeye mi anlatıyoruz?

